

JOHN RAWLS'UN HALKLAR SINIFLAMASI ÜZERİNE ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME

M. Hanifi MACİT*

ÖZET

Bu çalışmada normatif siyaset felsefesinin önde gelen ismi ve yüzyılımızdaki en önemli temsilcilerinden biri olan John Rawls'un "Halkların Yasası" adlı eserinde yapmış olduğu "halkların sınıflandırılması" üzerine eleştirel bir değerlendirme yapılacaktır. J. Rawls'un uluslararası bir düzenin tesisi adına ortaya koyduğu bakış açısının çözüm için yeterli olup olmadığı, analitik bir bakış açısıyla irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: John Rawls, Halkların Yasası, Halklar, Adalet.

(A Critical Assessment on John Rawls' "The Classification of Public")

ABSTRACT

In this assignment, there will be an assessment over the subject "public classification" which John Rawls, the most important name of the normative politics philosophy and the most important representative of it, mentioned in "The Rules of the Publics". The concept which put forward by John Rawls for the behalf of international order will be evaluated on whether the concept is enough for the solving this concept.

Keywords: John Rawls, Law of Peoples, Peoples, Justice.

* Atatürk Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi
E-mail: mh_macit@hotmail.com

I. Giriş

Geçmişten günümüze değişik yoğunluklarda ve farklı tonlarda da olsa insanların ortak hedeflerinden birisi “adaleti tesis etmek” olmuştur. İlkçağdan modern toplumlara kadar adalet, toplumsal/siyasal düzenin tesisinde temel bir referans olarak görülmüş, adil bir toplumsal düzen isteği “ütopyaların” da özünü oluşturmuştur. İster reel ister ideal düzlemde olsun temel kabul; ideal toplumun adil bir toplum olduğudur. Toplumsal sorunların temel kaynağının adaletten yoksunluk olarak görülmesi, toplumsal sorunların çözümünün de adaletin tesisleriyle mümkün olacağı zorunlu sonucuna bizi götürmüştür. Lakin unutulmamalıdır ki, adaletten konuşmak hem kolay hem de oldukça güçtür. Kolaydır; çünkü akademik bir çalışma için kaynak sıkıntısı yaşamazsınız. Düşünce tarihinde toplumsal ve siyasi olan üzerine yapılan her değerlendirme ya adaleti sorun edinmiştir, ya da onu dolaylı da olsa kendisine konu kılmıştır. Zordur; çünkü konuşmayı denediğiniz şeyin çok farklı renkleri ve tonu vardır. Dahası; dini, siyasi, felsefi ve ahlaki birçok önyargı tarafından zaman zaman çok kirletilmiştir ve bunları ayıklamaya çalışmak sizi de aynı önyargıların kurbanı kılabilir. Bu nedenle çalışmamızda bu tarihsel kirliliğin kurbanı olmamak için; Rawls'un liberal toplumlar adına geliştirdiği “adalet teorisinden” kısaca da olsa bahsederek çalışmamızın arka planını oluşturacağız. Diğer taraftan konumuzun bütünlüğünü koruma adına çalışmamızı sadece John Rawls ile sınırlandıracağız.

II. John Rawls'un Adalet Teorisi

Yirmi birinci yüzyılın önde gelen siyaset felsefecilerinden biri olan John Rawls'un üç temel eseri vardır. Bunlardan ilki, normatif siyaset felsefesinin tekrar canlanmasına neden olmuş ve yayınlandığı günden beri birçok tartışmayı da beraberinde getirmiş olan *A Theory of Justice* [1971] [Bir Adalet Teorisi] adlı eserdir. Bu eseri, 1993 yılında yayınlanmış olan *Political Liberalism* [Siyasal Liberalizm] adlı eser ve 1999 yılında yayınlanmış olan *Law of Peoples* [Halkların Yasası] takip etmektedir. Rawls'un hem *Adalet Teorisi* hem de *Siyasal Liberalizm* adlı çalışmaları kapalı bir toplum anlayışı üzerine temellenmektedir. *Adalet Teorisi* ve *Siyasal Liberalizm* adlı çalışmalarında Rawls, çoğulculuğun kaçınılmaz bir gerçeklik olduğu ve çağımızın bu gerçekliği ancak adalet zemininde değerlendirmekle bir soruna dönüşmeden çözebileceği iddiasını taşımaktadır. Bir başka ifadeyle günümüz toplumunun temel özelliği, sahip olunan dini, ahlaki ve siyasi farklılıklardır. Bu farklı düşünce ve görüşlerin bir çatışmaya dönüşmeden makul bir zeminde nasıl çözülebileceği ise temel sorunsal olarak karşımıza çıkar ve buna verilebilecek en ideal cevap “adalet”tir. Bu nedenledir ki Rawls, adil bir toplumsal düzenin inşası için “geleneksel sözleşme” anlayışını referans almış, liberal bir toplum içerisindeki üyeleri bu sözleşmede müzakereci taraflar olarak ilan etmiştir. Belirli yetilerinin “bilinmezlik peçesiyle” sınırlandırıldığı bu farazi durumda, taraflara çeşitli adalet anlayışları sunulur. Taraflar bilinmezlik peçesi

aracılığıyla toplumsal sınıf, kimlik, cinsiyet ve inanç gibi çeşitli tutumlardan yoksun oldukları için Rawls'a göre şu ilkeler üzerinde uzlaşırlar:

1- "Herkesin tamamıyla yeterli eşit temel haklar ve özgürlükler düzenine sahip olmak konusunda eşit hakkı bulunmaktadır ve bu düzen herkes için aynıdır; bu düzende eşit siyasal özgürlüklerin, ama sadece bu özgürlüklerin, değerleri eşit olarak sağlanır.

2- Toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler şu iki şartı karşılamalıdır; İlk olarak, bu eşitsizlikler, herkese adil bir fırsat eşitliği altında açık olan konumlara ve makamlara bağlanmalıdır; ikinci olarak, bu eşitsizlikler toplumun en dezavantajlı üyelerinin en çok yararına olacak şekilde olmalıdır."

Rawls açısından bu iki ilke etrafında siyasal/toplumsal örgütlenmesini gerçekleştiren liberal toplumlar adaletten kaynaklanacak sorunlarını da aşacaklardır. Bu iki temel eserinde Rawls, adil liberal bir toplum içerisindeki üyelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin nasıl olması gerektiği sorusunu yanıtlamaya çalışmaktadır. Bir başka ifadeyle ilk iki eserinde düşünür, adil liberal toplumun üyelerinin hukukundan söz ederken, son eserinde "Halkların Yasası" başlığını kullanmakta ve böylece uluslararası ilişkileri konu edinen bir bakış açısıyla değerlendirmeler yapmaktadır.

Halkların Yasası başlığını taşıyan çalışmasında Rawls, halkları devletlerden ayırarak onları ahlaki bir doğaya sahip görürken, devletleri rasyonaliteyle sınırlandırmaktadır.¹ Doğal olarak Halkların Yasası adlı eser, Rawls'un uluslararası düşüncesinin kapsayıcı ve sistematik bir ifadesi olarak değerlendirilmekte ve devletler rasyonalite sıfatıyla nitelendirilmektedir.² Dikkate değer ve alışılmadık bir deneme olan bu eser normatif bir karakter taşımakta, bir taraftan "devlet adamlığının" ahlaki kaynaklarını irdelerken, diğer taraftan uluslararası [halklar arası] ilişkileri ve savaşın ahlakiliğini konu edinmektedir.³ Düşünürün böyle bir teoriyi dillendirmesindeki yegâne amacını ise; "adil bir dünyada vatandaşların ve insanların nasıl birlikte ve barış içerisinde yaşayabileceği düşüncesi oluşturmaktadır."⁴ İşte bu bakış açısı, Rawls'un adil bir dünyadan ne anladığı ve bunun nasıl tanımladığına ilişkin değerlendirmeler yapmaya kapı aralayacak temel bir metafor niteliğindedir. Tüm bu temel göstergeleri itibariyle Rawls'un bu eseri dikkatle okunmalıdır. Bu eserde düşünür, öncelikle "liberal demokrat" bir halkın taşınması gereken temel özellikleri betimlemiş ve daha sonra bu toplumla birlikte müzakereye katılan "düzgün halklar" olarak adlandırılan bir toplumu tasvir etmiş ve bu iki toplumun diğer halklar ile nasıl bir ilişki içinde olması gerektiği düşüncesini dile getirmiştir. Rawls'un düşüncesi de tam olarak bu noktada sorunsallaşmakta, onun adil bir dünyayı resmedip resmedemediği tartışması da burada ortaya çıkmaktadır.

¹ Paul Graham, *Rawls (Oneworld Thinkers)*, Oneworld, Oxford, 2007, s.152.

² Charles R. Beitz, "Rawls's Law of Peoples," *Ethics*, Vol.110, No.4. [Jul., 2000], s.699.

³ Charles R. Beitz, "Rawls's Law of Peoples," *Ethics*, Vol.110, No.4. [Jul., 2000], s. 669

⁴ John Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, (Çev. Gül Evrin), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.

III. Rawls'un Halklar Sınıflaması

Giriş bölümünde dile getirilen ifadeden de anlaşılacağı üzere düşünür, bir halklar sınıflaması yapmıştır:

Bu halklar;

a- Makul liberal halklar,

b- Düzgün halklar,

c- Yasatanımaz devletler,

d- Zorluk içindeki halklar,

e- İyiliksever mutlakıyetçi toplumlardır.

Bu şekilde kategorize edilmiş halklar arasında "makul liberal halklar" ve "düzgün halklar" Rawls'un diğer eserlerinde de tasvir etmiş olduğu orijinal durum varsayımına, daha doğru bir ifadeyle müzakereye katılacaklardır.⁵ Yalnız Adalet Teorisi adlı eserinde katılımcılar toplumun her bir üyesi iken, uluslararası başlangıç durumunda katılımcıların her biri bir halkın temsilcisidir. Uluslararası ilişkileri adil bir şekilde düzenleyecek olan kişilerin her birinin bir halkın temsilcisi olması, artık sınırların genişlediğini ve düşünürün küresel bir yaklaşım içerisine girdiğini göstermektedir.⁶ Bu eserde liberal demokrat halklar, liberal demokrat bir siyaset ve adalet anlayışına sahip iyi düzenlenmiş toplumlara işaret etmektedir. Bu toplumların temel kurumları ise, eşit ilgi ve saygı ilkesi ışığında, her bireyin çıkarını ve özgürlüğünü koruyacak şekilde düzenlenmiştir. Düzgün halkların liberal ve demokrat olmadığını, aynı zamanda onların, vatandaşlarını da siyasal ya da toplumsal hayat içerisinde eşit bile görmeyebileceklerini ifade eden Rawls, bu halkların, ortak iyi fikrine dayalı adalet anlayışına sahip olmaları, diğer toplumlarla ilgili sorunlarını şiddet yoluyla çözmeye çalışmamaları ve insan haklarına saygılı olmaları gibi nedenlerden ötürü, uluslararası başlangıç durumuna katılabileceklerini ve halklar toplumuna üye olabileceklerini belirtmektedir.⁷

Rawls'a göre, liberal demokrat bir bakış açısından bakıldığında, düzgün halkların birçok probleminin olduğu aşikârdır. Ancak taşıdığı temel nitelikler ve ulusların birbirleriyle olan ilişkilerindeki adil ve hoşgörülü bir düzenlenme çabası dikkate alındığında her toplumun liberal olması gerektiği fikri de şart olmamalıdır. Aynı minval üzere düzgün halklar, despotik ve diktatörlük gibi siyasi bir yapılanmaya sahip değildir ve bu onları diğer haklardan ayırmaktadır.⁸

İki tür toplumun uluslararası başlangıç durumuna katılacağını ve uluslararası ilişkilerin nasıl olması gerektiği üzerine temel ilkelere

⁵ Farid Abdel- Nour, "From Arm's Length to Intrusion; Rawls's "Law of Peoples" and the Challenge of Stability," *The Journal of Politics*, Vol. 61, No.2. [May., 1999],s.316-317.

⁶ Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, s. XIX.

⁷ Nour, a.g.e., s. 320.

⁸ Luis Cabrera, "Toleration and Tranny in Rawls's "Law of Peoples", *Polity*, Vol. 34, No.2. [Winter., 2001], s. 175.

anlaşacağını ifade eden Rawls, bu anlaşmaya katılamayacak üç tür halkın ise iyi düzenlenmemiş olduğunu belirtir. Bu halklardan ilki;

- a- Yasatanımaz devletler.⁹ Yasatanımaz devletler, hem vatandaşların temel insan haklarını ihlal ederler hem de diğer devletlerle olan sorunlarını şiddet yoluyla çözmeye çalışırlar. Bu nedendir ki “Yasatanımaz devletlere” karşı yaptırımlar uygulanmalı ve hatta gerekirse içişlerine müdahale edilmelidir.¹⁰
- b- İkincisi ise zorluk içerisindeki toplumdur. Bu tür toplumlar tarihsel, toplumsal ve ekonomik koşullardan dolayı iyi düzenlenmiş olabilmek için gerekli olan elverişli şartlara sahip değildir.¹¹ Ancak Rawls’a göre, zorluk içindeki toplumlar, iyi düzenlenmiş toplum olma yönünde bir isteğe sahiptir. Bu nedenle iyi düzenlenmiş toplumlar zorluk içindeki toplumlara “Halklar Toplumunun” bir üyesi olma yönünde destek vermelidir.¹²
- c- İyi düzenlenmemiş toplumlardan sonuncusu, iyiliksever mutlakıyetçi toplumdur. İyiliksever mutlakıyetçi toplumlarda vatandaşların temel insan haklarının çoğuna saygı gösterilir, fakat siyasal karar alma sürecinde toplumun üyelerine söz hakkı tanınmadığı için bunlar iyi düzenlenmiş bir toplum olamaz ve halklar topluluğuna giremezler.¹³

Tabii ki Rawls’un uluslararası ilişkileri için devletler kavramıyla değil de halklar kavramıyla resmettiğinin açıklanması gerekmektedir. Bu soruya cevap olarak Rawls, liberal ve düzgün halkların ama özellikle liberal halkların temel özelliklerini sıralayarak cevap verir. Düşünürüne göre, liberal halkların üç temel özelliği vardır. Bunlardan ilki liberal halkların temel çıkarlarına hizmet eden yeterli derecede adil bir demokratik hükümet; ikincisi ortak duygular sayesinde birleşen vatandaşlar ve sonuncusu ise ahlaki bir doğadır. Birinci özellik kuramsaldır ve yeterli derecede adil anayasal demokratik bir hükümetten kastedilen ise halkın siyasette etkin olduğu o hükümetin, seçime dayalı kontrol mekanizmasına tabi olduğu ve halkın temel çıkarlarını koruduğudur. İkinci özellik kültürel dir. Tarihsel olarak fetihler ve göçler farklı kültür ve tarih belleğine sahip toplulukların kaynaşarak yaşamalarına neden olmuştur ve bu da kültürel alt yapıyı resmetmektedir. Son olarak üçüncü özellik [ahlaki doğa] ise, siyasal açıdan doğruluk ve hak kavramlarına sıkı sıkıya bağlılık gerektiren ahlaki bir doğadır.¹⁴ Burada ifade edilmek istenen ise liberal halkların belirli bir ahlaki karaktere sahip oldukları ve diğer halklarla hakkaniyet koşullarında bir

⁹ Beitz, a.g.e., s. 676.

¹⁰ Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, s. 84-87.

¹¹ Beitz, a.g.e., s. 676.

¹² Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, s. 116.

¹³ Rawls, a.g.e., s. XXI.

¹⁴ Rawls, a.g.e., s.24- 26.

işbirliğine açık olduklarıdır. İşte yukarıda zikredilen bu özellikler onların "halklar" olarak betimlenmesine yardımcı olmaktadır.

Düşünüre göre, özellikleri bu şekilde resmedilmiş olan "halkların" uluslararası ilişkilerde bir devlet gibi hareket etmeleri beklenemez. Çünkü halklar, sadece sağgörülü, akılcı çıkarları doğrultusunda ya da devlet çıkarları denilen bir saikle hareket etmezler. Oysa devletler, savaş nedenleri ve barışın korunmasına dair pek çok uluslararası politika kuramının aktörleridir. Bir başka ifadeyle devletler, çıkar duygusuyla hareket ederler ve onların bu politikaları hakkaniyetli bir sistemin tesisini güçleştirir. Bu nedenden dolayı Rawls, devletleri ve onların çıkarlarını uluslararası arenadaki esas aktörler olarak ele alan realist yaklaşımın tuzaklarından kaçınmak için devletleri halklardan ayırmak istemektedir. Bu nedenle de küresel ölçekte bir adalet muhakemesinde, ilgili ahlaki ve sosyolojik aktörlerin devletler değil, halklar olduğunu ileri sürmektedir. Geçmişte olduğu gibi, bugün de devletlerin iktidar, saygınlık ve servet mücadelelerinin hala dünya sisteminin gündemini işgal ettiği göz önündedir.¹⁵ Bir devletin her şeyin başında kendi iktidarını önemsemesi, imparatorluğunu genişletmek için toprak kazanmayı düşünmesi ve ekonomik gücünü öteki devletlerden daha fazlaya çıkarmayı hedeflemesi halklar ve devletlerarasındaki farkı çok büyük boyutlara ulaştıracaktır.¹⁶

Rawls, orijinal pozisyon yöntemini ve bilgisizlik peçesini ikinci kez "Halkların Yasası"nın ana ilkelerini seçerken kullanmıştır.

Liberal halkların makul temsilcileri, ilk sözleşmede -Adalet Teorisi adlı eserde- olduğu gibi simetrik bir pozisyona sahiptir.¹⁷ Yani hem temsilci olarak taraflar, hem de onların temsil ettiği halklar simetrik olarak konumlandığından dolayı birbirleriyle aynı uzaklıkta ve bu yüzden de birbirlerine karşı hakkaniyetli bir konumdadırlar. Son olarak, taraflar mevcut duruma uygun bir bilinmezlik peçesi etkisindedirler.¹⁸ Mesela, bu durumda temsilciler halkların kapsamlı, iyi doktrinlerinin ne olduğunu bilmemektedirler. Yine aynı şekilde, temel çıkarlarını, temsil ettikleri halkın topraklarının büyüklüğünü, nüfusu ve göreceli gücünü de bilmemektedirler. Bilinmezlik peçesi altında halklarının temel özelliklerini bilmeyen temsilcilerin bilgileri dâhilinde olan şey; liberal bir toplumu benimsediklerinden dolayı, liberal toplumları temsil ettikleridir. Lakin burada ifade edilmesi gereken, temsilcilerin, temsil ettikleri halkın doğal kaynaklarının ve ekonomik gelişme düzeylerinin ne olduğu konusunda da bir bilgiye sahip olmadıklarıdır. Bu şekilde halklar özgür ve eşit, dolayısıyla adil olarak konumlanmıştır. Adil olarak konumlanmış olan halkların kendi çıkarlarını nasıl gördükleri önemli bir husustur. Zira biz yukarıda halkların

¹⁵ Seyla Benhabib, *Ötekilerin Hakları*, [Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar], (Çev. Berna Akkıyal), İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 87-88.

¹⁶ Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl Düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, s.26-28.

¹⁷ Aysel Doğan, "Rawls'un Liberalizmi ve Kozmopolitanizm", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı:36, Ankara 2006, s. 133.

¹⁸ John Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl Düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, s. 34.

kendilerini özgür ve eşit saydıklarını dile getirdik. Böylesi bir algılayış devletlerarası algılayış tarzından çok farklı bir karakter arz etmektedir. Çünkü devletler, kendilerini özgür görseler dahi eşit olarak görmezler, bu nedenle de temel çıkar algıları halkların temel çıkarlardan anladığı ile örtüşmez. Bundan dolayı halkların temel çıkarlarını şu şekilde özetlemek mümkündür; güvenliklerini, topraklarını ve vatandaşlarının refahını garanti altına alma, siyasal bağımsızlıklarını sivil özgürlükleriyle birlikte koruma altına alma, özgür kültürlerini korumaya çalışma ve öz-saygı kavramında anlamını bulan bir karşılıklı saygı duyma şeklinde sıralanacak durumlar, temel çıkarlar olarak görülmektedir.

Bu şekilde konumlanmış olan Liberal Halklar şu ilkeler üzerinde anlaşacaktır:

- *Halklar özgür ve bağımsızdır, öteki toplumlar bu özgürlük ve bağımsızlığa saygı göstermelidir.*
- *Halklar antlaşmalara ve taahhütlere uymalıdır.*
- *Halklar eşittir ve onları bağlayan antlaşmalarda taraftır.*
- *Halklar içişlerine müdahale etmeme sorumluluğunu gözetmelidir.*
- *Halklar kendini savunma hakkına sahiptir, fakat kendilerini savunma amacı dışında savaş çıkarma hakları yoktur.*
- *Halklar insan haklarına uymalıdır.*
- *Halklar savaşırken bazı belirli sınırlamalara uymalıdır.*
- *Halkların, adil ya da düzgün siyasal ve toplumsal rejime sahip olmalarını engelleyen olumsuz koşullar altında yaşayan diğer halklara yardım etme yükümlülüğü vardır.¹⁹*

IV.Değerlendirme

Rawls'un Halkların Yasası adlı eserinde uluslararası ilişkileri nasıl resmettiği, hangi halkların adil bir dünya için müzakareye katılacağı ve hangilerinin bu sözleşmenin dışında tutulacağı, kısaca da olsa ifade edilmiştir. Çalışmamızın değerlendirme aşamasında ise Rawls'un halklar sınıflamasına bağlı kalarak, sözleşmeye katılmayan halklara ilişkin yapmış olduğu değerlendirmeler dikkate alınacaktır ki, kanaatimizce Rawls'un eserine getirilen eleştiriler de bu kısımdan hareketle ortaya konulmaktadır ve genel olarak eleştirileri üç altbaşlıkta toplamak mümkündür.

Söz konusu altbaşlıklardan ilki, Halkların Yasası altında liberal ve makul halklara, liberal ve makul olarak değerlendirilmeye alınmayan halklara müdahale etme ruhsatının verilmesiyle ilişkilidir. Bu halklara müdahalenin meşru bir zemine oturması için ise geçerli bir nedenin varolduğu düşüncesinden hareket edilmektedir. Rawls'a göre yasatanımsız devletlerin agresif olması ve sorunlarını şiddet yoluyla çözmeye çalışması bunlara müdahale için yeterli nedendir. Düşünürün bakış açısı itibarıyla,

¹⁹ John Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl Düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, s. 36-38.

yasatanıma devletler agresif ve tehlikelidir; eğer böylesi devletler değillerse bile onların bu duruma gelebilmeleri ancak güç ve baskıyla gerçekleştirilebilmiştir. Bu devletler, yalnızca güç ve baskıyla yasatanıma olmayan bir devlet haline getirildikleri takdirde bütün insanlar daha güvenli ve daha emniyetli olacaktır. Aksi takdirde Yasatanıma devletler, uluslararası güç ve şiddet iklimini derin bir şekilde etkileyecektir. Bu analizin sonucu olarak şunu söylemek mümkündür; Rawls'a göre, düzgün ve liberal halkların yasatanıma devletlere müdahalesinin gerekçesini, yasatanıma devletlerin uluslararası güç ve şiddet iklimine yol açacağı düşüncesi oluşturmaktadır.²⁰ Yasatanıma devletlerin, agresif ve şiddet eğilimine sahip olduklarından dolayı hem müzakareye alınmadığı hem de bunlara savaş yolu da dahil olmak üzere müdahil olunması gerektiği çıkarımı da sadece düzgün ve liberal halkların perspektifini yansıtmaması açısından eleştirilmektedir. Diğer taraftan burada bir ön kabulün olduğu çıkarımına ulaşmak da mümkündür.²¹ Yasatanıma devletler için Rawls'un yapmış olduğu analizler dikkate alındığında sanki bu halkların "genetik olarak saldırgan" olduğu gibi bir duygu dünyası oluşmaktadır. Oysa Rawls'un ifade ettiği şekilde bir sözleşmenin sonucu olarak ortaya çıkan ilkeler, eğer bağlayıcı olacaksa ve bunları farazi de olsa düşünmek Rawlsçı bakış açısıyla mümkünse, dünya üzerinde bu ilkeler etrafında gerçekleşen bir birlikteliğe hiçbir halkın şiddet göstermeyeceği de -farazi olarak- pekala mümkün gözükmektedir. Bir başka ifadeyle, tarihin ortaya çıkarmış olduğu çatışma ikliminin bugün ortadan kalkmasında yukarıda tasviri yapılan bir anlaşma ve bunun sonucunda oluşan ilkelerin etkili olacağı ve adil bir düzeni getireceğini ifade etmek ne kadar olanaklı ise aynı şekilde bu çatışmanın olmadığı, ilkelerin düzgün ve liberal halkları bağladığı bir toplumsal/siyasal ortamda yasatanıma devletlerin agresifliğini sürdürme gerekçesinin de ortadan kalkacağını düşünmek o kadar olanaklıdır.

İkinci altbaşlık ise halkların hangi referanslar çerçevesinde müzakareye alınıp alınmadığı hususuna ilişkindir. Halkların Yasasında yapılan değerlendirmeler itibariyle bakıldığında "müzakareye katılacak olan halkların" belirlenmesi aşaması çok reel ölçütlere dayanmamaktadır. Hangi halkın ne türden kriterler çerçevesinde temsile değer görüldüğü açıklanmış gibi görünmesine rağmen, zaman zaman muğlak ve karışıktır. Bir taraftan düzgün halklar diye kavramsallaştırılan halkların çeşitli eksikliklerine rağmen sözleşmeye katılabileceğini söyleyen Rawls, iyilik sever mutlakiyetçi toplumlara temsilden yoksun bırakılmaktadır. Düzgün halkların, vatandaşlarını siyasal ya da toplumsal hayat içerisinde eşit bile görmeyebileceklerini ifade eder ancak ortak iyiye dayanan adalet anlayışlarından dolayı, bunları sözleşmenin tarafı kılar. Diğer taraftan Rawls, iyilik sever mutlakiyetçi toplumlarda vatandaşların temel insan haklarının çoğuna saygı gösterildiğini kabul eder, fakat siyasal karar alma sürecinde toplumun üyelerine söz hakkı tanınmadığı için onları müzakare dışında tutar. Yani biri için olumlu olan özellik bu anlaşmaya katılmak için

²⁰ Rawls, *a.g.e.*, s. 87.

²¹ Allen Buchanan, "Rawls's Law of Peoples: Rules for a Vanished Westphalian World, *Ethics*, Vol.110, No:4, 2000, s. 689.

yeterli görülürken, diğeri için bunun neden geçerli olmadığı çok anlaşılır değildir. Elbette bunları Rawls, eserinde gerekçelendirmiştir. Ancak bu izah denemelerinin de tatmin edici gözükmediği dile getirilmektedir.

Üçüncü altbaşlık ise zorluk içerisindeki toplumlara yapılacak olan yardım ile ilgilidir. Rawls her ne kadar yapılacak olan yardımı, Halkların Yasasının sekizinci maddesi çerçevesinde gerekçelendirse de geçmişten günümüze tarihsel tecrübe ve gerçekçi dış politikanın verileri dikkate alındığında, bu yardımın sadece adil bir dünyanın inşasıyla sınırlı kalmayacağını söylemek pekala mümkündür. Düşünre göre gelişmiş ülkelerin kaynak aktarımının temel amacı; zorluk içindeki toplumların iyi düzenlenebilmeleri ve Halklar Topluluğunun üyesi olabilmeleri içindir. Etik bir ilke olarak bakıldığında yapılan yardım anlamlı olabilir, fakat reel olarak bakıldığında bu yardımın bir normlar dayatmasına dönüşmemesi anlamında hiçbir sınırdan söz edilememektedir. Kaynak aktarımını yapacak olan gelişmiş ülkelerin, bu yardımı sadece Halkların Yasasının ilkeleri çerçevesinde yapacağını düşünmek makul olsa da bunu aynı doğrultuda devam ettireceğini düşünmek biraz ütöpik gözükmektedir.

KAYNAKÇA

- Beitz, Charles R., "Rawls's Law of Peoples", *Ethics*, Vol.110, No.4. [Jul., 2000].
- Benhabib, Seyla, *Ötekilerin Hakları*, [Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar], (Çev. Berna Akkıyal), İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.
- Buchanan, Allen. "Rawls's Law of Peoples: Rules for a Vanished Westphalian World", *Ethics*, Vol.110, No:4, 2000.
- Cabrera, Luis, "Toleration and Tranny in Rawls's Law of Peoples", *Polity*, Vol. 34, No.2. [Winter., 2001], s.175.
- Doğan, Aysel, "Rawls'un Liberalizmi ve Kozmopolitanizm", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı: 36, Ankara 2006.
- Graham, Paul, *Rawls (Oneworld Thinkers)*, Oneworld, Oxford, 2007.
- Nour, Farid, Abdel, "From Arm's Length to Intrusion; Rawls's Law of Peoples and the Challenge of Stability", *The Journal of Politics*, Vol. 61, No.2. [May., 1999].
- Rawls, John, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, (Çev. Gül Evrin), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.